AES System Inc. .1

א

2. במבורגר הזנחיים בע"מ

נגד

1. משה סעד

2. מדינת ישראל

ב

והערעורים שכנגד

בבית־המשפט העליון בשבתו כבית־משפט לערעורים אזרחיים

[28.8.2000]

ג

לפני הנשיא א' ברק והשופטים ת' אור, א' ריבלין

ד

בנייר של הערעור הוא בשאלה: בהשאלת, אם התחייבותו של משקיע ("להלן – המשקיע") שלא להתחרות עם המבקשת ("להלן – המערערת") יצאה תוקפה בסיומו של תקופת החסכון, היתה כדין; והשניה, אם כדין עשתה בית־המשפט המחוזי בי המשקיע אינו אחראי בגין הפרתם שיעשה ברשות הלקוחות של המערערת, שהיתה בידי לאחר שסיומו, בתנאים שהמשקיע לא היה יכול להתקשרות עם הלקוחות בתקופה שבוטלה נאסר עליו, במסגרת הסכם זה, לעסוק, כבעלים או בעקיפין, בעבודה או בכל דרך שהיא מהעסק שמבקשת המערערת.

ה

בית־המשפט העליון פסק:

א. (1) נקודת המוצא הסקירתית לבחינת תוקפן של התחייבויות המבוטלות את חופש הפעולה חוזית שהוצהרה ערוך על לחוק החוזים (חלק כללי), תשל"ג־1973, הקובעת כי חוזה שכריתתו, תיכנו או בביצועו הם בלתי חוקיים, בלתי מוסריים או מהווים את הקנת הציבור – בטל (סעיף 30).

ו

(2) "הקנת הציבור" משקפת את יסודות היסוד של החברה הישראלית באשר ליחס הראוי של הפרטים כלפיהם מרוחם. היא מבטאת את צורכי של הפרט והציבור באשר לגבולות ראויים בהקשרים החוזיים. הגדרה של הקנת הציבור משתנה מחברה לחברה; היא משתנה בחברה נתונה מעת לעת (פסקה 9 – ז).

ז

(3) על המסות חיזוק של החברה הדמוקרטית – יעל עמדתו של המשקיע הישראלי – באשר לגבולות ראויים לגבי הגבלים בהקשר של שיטת המשפט. הדיונים בפרקים אלה הם הנורמטיבי החוקתיים של המשפט הישראלי. על־כן בהתנת סבירות בפרט המערערת בחוקי היסוד: חופש הרוכי. אם גם לא יחיד שמשפט המשפט שראוי את הנתונים הערכיים המבוטאים את יחסות הציבור הישראלית (פסקה 9 – ז).

ח

(4) זכויות האדם שבחוקי היסוד: כבודת בצד חופש העיסוק, אין הן מעניקות, כשלעצמן, לכל אחד זכויות לפרט מגר ברט. גם זאת זכויות היסוד – יבואר בהרחבה

א
ב
ג
ד
ה
ו
ז
ח
ט

חלקתית המוענקת בחיק חיפוי – קונצרני מסוכנת עדכים והפיטות ישתל אשר
בהגדרתה מיעול המשפחה המשפט. הצליחי ותפרטי, עניני ישתי אלה קבצים גם את
יחסבנו של "יחקה הציבורי" (1940 – 1961).

(ii) יחקה הציבור משתרעת על ערכים, על מערות ועל אינטרסים חברתיים, המשקפים את
מדיניותו של החברה הדמוקרטית שלנו בקשתן המרחית. שלום הציבור, החופש
ושמשמרו של המדינה – גם הם ערכים ואינטרסים המעוגנים את "יחקת הציבור" שלה
(1999 – ב).

(iii) שביבה של שיטת משפט, המסתתה הדמוקרטית המערכת האינטרסים שלה מגדיר
בהתבטאות מסוימת, באופן המבטאת זו בצורת בפסקי־דינם של בתי־המשפט, היא
נמחית על־ידי הארחים, השופטים והפסקים, לחלים בסוגיה זו. באופן התבטאות זו
מהווים שבדיל של המשפט הפנימי – ובעיקר את, בקליעת היקפה של "יחקת
הציבור" – היא נמחית על־ידי הארון הרחב בין הערכים והאינטרסים המתבטאים
ארחן זה נקבע על־ידי המשקל היחסי של השרטים והאינטרסים המתחרים בפרטי של
יחסשפט המרחי (1999 – ד).

(iv) ערכים ואינטרסים אלה אינם רק ערכים ואינטרסים של סדר כחל מדנו. אלה גם גם,
ובמיוחד, ערכים ואינטרסים של החברה באופני המשפט של החיים שבין השרטים.
אכן, "יחקת הציבור" משקפת את אינטרס הציבור המתחשב בפרטי גם באינטרסים
של השרטים השונים. היא מחויה, משום מרחה, הגבלה על רצונם החופשי של
יחידים (1999 – ח).

ג (i) עיקרון עתר המסוך בסתן מרקע להתחייבויות מחיה שמטלי על עצמם הצדדים הוא
עיקרון חשוב החיים. שמטלי בפחון המשפט כי חומים יש ליקים. לעיקרון של חומש
החיים יש ליחן משקל כבד. שכן הוא עשוק יכות ואינטרס ואינטרס ציבורי מרכזי
(1941, 2002).

(ii) אינכרס שני שיש להתחשב בו הוא היחרון האישי (לסובייקט) והאובדני (לכלל החברה)
כרוכה על המעבדי בשני מחיית של העיבר בכלל בשני שיפוש בפרט שרטש אבל
המשפטית בפרט. בעניין זה יש להדגיש במיוחד את ההשקעה של המעביד בפשט
בכלל ואת השקעותיו בהכשרת עבודתו הספציפית מסחרים בפרט. ודו אינטרס
(שלו (ציבורי) כי יחנתן תהיה למעביד על השקעותיו בהכשרה עובדיו, נרכשים
לקחות רשתות עבודה. הרכשתם מסוימים של אינטרס זה מסכנים בחשפם והעדין
אצמו. ריבויים אחרים בפעים מאינטרס הציבור, שכן קיים חופש שפש המעביד לא
יעבל לחתן על אינטרסים אלה, חוא לא ישקיע את ההשקעות הנחוצות לכך, ואינטרס
הציבור יפגע (1966 – ט).

ד (iii) עיקרון ראשון הנוגע ביחסי הגישה הנבקשת לפשול את מקומן של הגיות להגבלת
חופש העיסוק הוא חופש העיסוק עצמו, הוי עיקרון מוקדי. בהיותו פלוגן בחוק־
יסוד: חופש העיסוק, הוא נגזר ומהווד מהרם ומחויות המחוקה החפשולה. חופש
העיסוק משמעותו, בין השאר, החופש של אדם שיהם את כשר הרשמקה עם מעבידו
להחשקה אם כל מעבידי שיחפוץ בכך בחופש של חעובד לשאוף לעשות כפך. בשיל,
בלא שיהיה בכוחו של מעביד להגביל חעובד, מחופש העיסוק בעבר חופש החעסקות
(1964 – י).

ה

ו

ז

ח

ט

י

יא

(4) אינני סבור שיש להתחשב בכך הנוגע לשאלה שבפנינו. עובדתית הוא רכישה חוזרת חודשי: הוא הבסיס לפיצוי להמשכת העסק. חומר הבחירה שהוא גם חיי. כתוצאה לפגיעה בשוק העבודה, מציעתו משפחתי לתקופה מוגבלת שמירת להגיע שהוא כולל בתוך העבודה ולחברת לקוח של שווי מכשיר רכות. בסיכון כך בתחום ישפטיות עתידית חיילת, שאני יש לציין כולל אינני בהיפותטית לסוגת תחברת (1986) (8884).

(5) ולעצמים אלה הם בלשון לכרטיסנה אירפורטים של השבר. אך הם גם איכות הציבור. עיכוב הציבור מצדיק לפני כיוצא העובר לבחר לעצמי ביצוע. בעקבן, בהתקשרות החדרת, המעביד המעמי שהם במעמד שוות. למעביד נמצא ברון בכל עבודת ניקוי חוקה יחיד חוסר שירות וה משתנה כמקצוע הנכון. חוכר מיוחד בעמדה שוק תעבודה ומבחר של האינדד המעבדה. גם זאת, כפיקדון, ניתן לחכר כי אינדוס ומסבי ראיונות שבילוי הם לחבן על ביטוי ומעבדה. וחברים של בחבר (1988) 2464 ל).

ב. (1) השיקולים השלכים המעבדים את יחסה העיתוי איש מכוילים כולם לביטון שחר אלא הם שיקולים יסתתרים. מתוכו תוראטיבי שיקול למחשב יחסה העבודה מחות ישעמת האיזון בין תגרוכ, הסקירות והאינדוסים המעבדים, עמת יסודות לאיזון בין הבחירים המתחרים הוא ת של הבחירות. סבירות מקסימה איזון ראך בין כוכים, שיגבשים ומדיניות בתחרים. האיזון יחוא דאך אם ניתן כוגבל ומבך לשיקולים האדים שיקר להביאם בחשבון (1994) ל. (1988 ל).

ד (2) נקודת מבחא הלכלנות אריכה לחיות להמבע ביחסי או לא בלתי. אין לומר כלל כי כל התניה להבטלת תגבש הביטוח של טיבה שעיקר תאשמת את יחסה העיבוד. כך אין לומר כי כל התניה הלוי מבחינה את "יחסה הביטוח". יחסה של תניה המבטילה את מבחא העיסוק ביך לחיסבה את האינדוסים והשיקולים שעליהם חן מבוסס (1988).

ה (3) כללי, אין לטעמי "איכות לה עיסוי כי יחסן יחסה להתחייבות לא "ביטוח בלא כל קשר לאינדוסים אחרים של הוא מבוי. ברוסה. בכלל, אין לעבד "איכות להיחשב כי לא יחסן יחסה להתחייבות לפי "ביטוח בלא כל קשר לאינדוסים ואחרים של המעבדה (1988 – ה).

ו (4) "האינדוס חלוטיבי" של ובסביו". הנחן יחסה להביא מכוילה את חבס מבוסס של "המעבד – הוא האינדוס ביקביבי" או "מעין קיבוי" של המעביד בהיחסי המחברים ובראשה לקוחותן, עד כמה שהוא סדיר, רציפה זו איה בסדר. הכבירות של רשימת "האינדוסים הלוטיבים" יש להתחשב בחסר המעבן שבין עסבי למעביד, מהילות הספיר ורשויות ובעצמה מוסיולם והתיבות שבין מעבי למעביד (פרסר – ה).

ז (5) הדאה מיוחדת ל"אינדוסים ביקביבי" של המעביד ואת מיוחלות, יחוי חבה יחסית שבחיבה להבדיל בחשבון את אינדוס הביטוח. העבדן הוא זר של עבודה אן מדיוחית וחוא בבסיס לחבדיל ב חשבון של "האינדוסים הלוטיבים" של המעביד לא תחיה מעבי עבדים. כעיין זה יש לבחון את חיקסי של הוכבלה מבחינת הזמן, חמקום ושון האפילות בעבי זה יש להתחשב גם ב"אינדוסים הלוטיבים" של

השיבור, אין להקיר בהגבלה השלילית מהקנסה את יכולת העמדה בתוקף והבצורה.
אין להעדיף הגבלה שלילית מהקנסה את יכולת העמדה בתוקף (ע"א 88/88 – פרופ').

א (ט) בכך איכסרס השיבור יש להיזהר גם באיכסרס השיבור. האיכסרס השיבור עשוי לחייב שילוב של הגבלה של תוקף הקנסה, אשר מבחינות אחרות נראה מיותר. איכסרס השיבור מהקנסה בין השאר, בהקיף של יכולת העמדה, בחיתוך הקנסות המעמדה המתחרות, וכך בדומה. כך מהיחד בחקנסות עתידיות יתן (ע"א 88/88 – פ').

ב י. (1) תוחת הגבלה את תוקף הקנסה ביחס לאיכסרסים הלקוחיים של הצדדים ובדומה את יכולת השיבור, ועל כן הן בשלות. ובדה ההגבלה את תוקף הקנסה בהיי האיכסרסים הלקוחיים של הצדדים היא נמוכה, ויהיר הנשם מהקנסה וכאי לכל התכלית העילמת בין הצדדים (ראה א').

(2) בית־המשפט רשאי לעצמו את יכולת של ההגבלה של תוקף הקנסה כדי להבטיח כדיכולת הקנסה והחיחיות. הוא יעשה כן, בראש ובראשונה, בקי שיעשה בהלי המשפט, יחוקק חיקה כי הצדדים של תחרה חיבת שהוקף הקנסה של הצבר מובטל כדי האיכסרסים הלקוחיים של הצבר. אם ניתן להגיע לחקנסה זהה – בהתאם מחוקנת האחרות והאמהדיות הצדדים, מפי שהוא עולה מהוראות והתכתבות כאמצעות לשון החוזה, בית־המשפט יעשה כן. בעניין זה ניתן, בנסיבות מסוימות, להשמיל לשון בלתי שלילי יותר מהקנסה מיוחדת. בשעון שהוא תתאים בחלה זו של יהאיכסרסים הלקוחיים של הצבר (ראה – ב').

ג (3) אם בלתי הקרטעת אינם מאפשרים להחיל את הגבלה מכסלחה, בית־המשפט רשאי להכביל את ההגבלה של תוקף הקנסה בצורה הסבירה או הכבירה, תוך בדיקה של יהסדרה בין (ומהן הבטל ליתן החקף. נט בהיעדר אפשרות להשיה – וקנסה לאכיפה – בית־המשפט רשאי להכביל את תוקף של ההגבלה עד מידה הראויה (ראה ב').

ד ה. (1) במקרים הלו, המשיב לא הפר את חובתו שלא לעשות שימוש בחומרת מלקחתה של המערערת. העובדה לכך היא כי לא הוכח כי המשיב עשה למשימה ב', שעמה החקשר בהסכם להשקה שרידתי. בהיעדר, ומכילא אין ליראות בהלקחת המקים, בדה לביצוע, תרגמה של הוראות בהיאמה לקהיהה של המערערת (ראה ב').

ה (2) הפרשנות של המשיב שלא להתחרות במערערת – זה התחייבות היחידה שהוטלה על־ידי המשיב – איה בלבד על אינטרס "קניין" או יסוד קניין" של המערערת. היא איה מגלם על "אחוזים לגיטימיים" של המערערת. היא נוטלת את "יחקה המערכי". על־כן יש להסיק על בטלותה. כל שביקשה המערערת להבטיח לעצמה היא תקופת כפר תחרות. ואת היא איה רשאית לעשות, שכן תקופת כזו נוגדת את "איכסרס הציבור". לעניין זה אין כל חשיבות לסביחה או למידתיות של ההתחייבות עבור על עצמי המשיב. אין מקום לבחון אם דוכלה לשמוכיעקי חוזק היא אביזה. או מידתית. התחאייבות בטלה בעלה היא הפרשנות (ראה – ו').

ו חוקי יסוד שהוקפו:

– חוק־יסוד: בבוד האדם וחירותו, סעיף 8.

– חוק־יסוד: חופש העיסוק, סעיף 4.

חקיקה ראשית שאוזכרה:

- חוק החוזים (חלק כללי), תשל"ג-1973, ס"ח תשכ"ג, 118; ס"ח תשל"ג, 254.
- חוק השטרות, תשמ"ו-1986.
- חוק עוולות מסחריות, תשנ"ט-1999.
- חוק החתום (חלק כללי), תשל"ג-1973, ס"ח תשכ"ג, 118; ס"ח תשל"ג, 254.

פסקי-דין של בתי-המשפט העליון שאוזכרו:

[1] ע"א 614/76 מלחורת נ' אלחר, פ"ד ל(3) 533.
[2] ע"א 394/91 חברת הנפט הישראלית לימיטד נ' עמוסאוב, פ"ד מה(2) 464.
[3] ע"א 238/92 יעבץ - שבדה ואחרות לתעשיות בלשאל בע"מ נ' חוות, פ"ד מו(2) 66.
[4] בג"ץ 1683/93 יבין מלכה בע"מ נ' בית הדין האזורי לעבודה בירושלים, פ"ד מז(4) 702.
[5] רע"א 8768/94 ש.ב.י. יבגא יזמות והשקעות נ' חברת שריונית ומסחר עדיכה בע"מ, פ"ד נב(4) 338.
[6] בג"ץ 1783/92 ד"ר ל' קלר שיד לחסכון בע"מ נ' רשות ההשקעות, פ"ד מו(4) 193.
[7] בש"א 28/94 עדות נ' עו"ד בן-ציון, פ"ד מט(3) 804.
[8] ע"א 2247/94 המחנה של יהודים שומרים מצוות נ' חברה מרכז שיווקי לפירות חקלאות בישראל בע"מ, פ"ד נב(5) 213.
[9] רע"א 871/97 לילינין נ' א. אמיר שליחות ורכש, פ"ד נא(2) 809.
[10] בג"ץ 586/84 ש.ו.ב. שוק אלנטיס בע"מ נ' יו"ר ועדת הכלכלה של הכנסת העשירית, פ"ד מ(1) 37.
[11] ע"א 313/74 חברת לבנבית ובניה חומר בישראל בע"מ נ' קרדן-פוסקל, פ"ד כט(1) 316.
[12] ע"א 4/74 בורוס נ' משרד לקליטת העלייה ומשרד סוציאלי - קובבי "עמל" בע"מ, פ"ד כט(2) 318.
[13] ע"א 69/69 סוכנויות הנכרים הכללי ושות' בע"מ נ' חברה - בירה ומשקאות קלים בע"מ, פ"ד כה(2) 343.
[14] ע"א 3695/90 עירית תבור ישראלית למשאבי שיקוע והנדסת סביבה בע"מ נ' מרחבי, פ"ד מה(5) 798.
[15] ע"א 2143/92 מרכז בעיה נ' כ.ס.מ בע"מ, פ"ד מח(3) 421.
[16] ע"א 136/36 מרום נ' אייזן את שריר כהנוב, פ"ד יא 358.
[17] ע"א 136/64 קורנטרעך בע"מ נ' שע"ל, פ"ד יח(3) 417.

[18] ע"א 238/53 אורבנר נ' וינצור, פ"ד ח(1) 69.

[19] ע"א 87/88 "שגר" אגודה שיתופית לחקלאות בישראל בע"מ נ' מיכל, פ"ד מה(1) 523.

[20] כנ"מ 55/88 בורוכוב נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מב(2) 485.

[21] ע"א 155/88 רב-בריח בע"מ נ' שנור, פ"ד לה(1) 817.

[22] ע"א 366/77 ויקו נ' וינו, פ"ד לב(2) 141.

[23] ע"א 127/90 זמיר נ' עמר, פ"ד מה(4) 847.

[24] ע"א 901/90 נוטריון נ' קליסנר, עו"ד ופשיטת רגל, פ"ד מה(1) 252.

[25] ע"א 672/96 יאנג'י אגודן עדיפויות (1982) בישראל בע"מ נ' רוזן, פ"ד נא(5) 25.

[26] ע"א 369/74 "יהודה-מבטחים" חברה לביטוח אזרחים פרטיים בע"מ נ' וכאי, פ"ד ל(1) 793.

[27] ע"א 6628/93 בנק אוצר ראשון לישראל בע"מ נ' רוזנבלום, פ"ד מט(2) 265.

[28] ע"א 214/89 סבנר נ' שפירא, פ"ד מג(2) 840.

פסקי-דין של בתי-דין לעבודה שאוזכרו:

[29] ע"ע 184/99 עו"ד יואב ספיר פירוס – היועמ"ש בבית-הדין, עב"ל לד 364.

[30] יכ"ל 42/110+3 מ"י נ' חברת החשמל לישראל בע"מ – ועדת-ערר, פד"ע כו 49.

[31] יכ"ל מב/74-3 הנ"ל – פרידין נתניה, פד"ע יד 59.

פסקי-דין אנגליים שאוזכרו:

[32] *Hepworth Manufacturing Company v. Ryott* [1920] 1 Ch. 1 (C.A.).

[33] *Nordenfelt v. Maxim Nordenfelt Guns and Ammunition Company* [1894] A.C. 535.

[34] *Gledhow Autopath v. Delaney* [1965] 3 All E.R. 288 (C.A.).

[35] *Esso Petroleum v. Harper's Garage* [1967] 1 All E.R. 699 (H.L.).

[36] *Rowe Manufacturing Co. Ltd. v. Kobik Manufacturing Co. Ltd.* [1959] Ch. 108 (C.A.).

[37] *Lansing Linde Ltd. v. Kerr* [1991] 1 W.L.R. 251 (C.A.).

פסקי-דין צרפתים שאוזכרו:

[38] Cass. SOC. 14 mai 1992, Droit Social No. 12, 970 (1992).

ספרים ישראליים שאוזכרו:

[39] ד' פרידמן, כ' בתן חוזים ובתי חוזים (תשנ"ח).

[40] א' זמיר פירוש השאילתות של חוזים (תשנ"ח).

(41) א' ברק פרשנות במשפט, כרך ב, הפרשנות החוקתית (תשנ"ד).

מאמרים ישראליים שאוזכרו:

א
(42) א' מנדל "שיקולי צדק בין הצדדים למתן סעדים שיקוליים של חכירת התצהרנית בבית המחוזי של ירושלים" עיוני משפט כב (תשנ"ט-תש"ס) 647.

(43) ד' שיפמן "יחסים אחידים, תנאי לב ותקנת הציבור" עיוני משפט ז (תשל"ט-תש"ם) 431.

ב
(44) ד' ביזלה "לקראת מהפכת משפטית חדשה בדיני חוזים אי-התחרותי" עיוני משפט כג (תש"ס) 63.

(45) ג' בכר "חכירות מסחריות מחדש ומקרן" עיוני משפט יט (תשנ"ד-תשנ"ה) 855.

(46) א"ר חרמון "תקנת הציבור והגבלת על תנאים הגורמים באטמוספירה של השפיטה הישראלית והאנגלית" חוף ירקות בוהן (ג' אלון ואח' – עורכים, תשס"ו) 290.

ג
(47) פ' גולדברג "הגבלת תנאים הגורמים של עקבי מנהגי מחדש" משפט ועסקים ה (תשס"ו) 1.

(48) פ' גולדברג "יחסים החתקשרות ראשית: בפשטנו העבודה" עיוני משפט ב (תשל"ב-תשל"ג) 273.

ד
(49) פ' גולדברג "יחס לב במשפט העבודה" משפט ועסקים יב (תשס"ח) 329.

טקסטים זרים שאוזכרו:

(50) I.C. Smith, C. Thomas *Insurance Law* (London, 6th ed., 1986).

ה
(51) R. Upex *The Law of Termination of Employment* (London, 5th ed., 1997).

(52) G.C. Cheshire, C.H.S. Fifoot, M.P. Furmston *Law of Contract* (London, 13th ed., by M.P. Furmston, 1996).

(53) J. Chitty *On Contracts – General Principles* (London, 26th ed., by H.G. Beale, 1989).

ו
(54) G.H. Treitel *The Law of Contract* (London, 9th ed., 1995).

(55) M. Weiss *Labour Law and Industrial Relations in Germany* (Deventer, 1995).

(56) A. Bernasconi *Labour Law and Industrial Relations in Switzerland* (1994).

ז
(57) H.W. Arthurs, D.D. Carter, J. Fudge, H.J. Glasbeek, G. Trudeau *Labour Law & Industrial Relations in Canada* (Deventer, 4th ed., 1993).

מאמרים ודיונים שאוזכרו:

[18] H. Bal-Eve "To Hire or not to Hire: What Silicon Valley Companies Should Know About Hiring Competitors' Employees" 40 *Hastings L.J.* (1996-1997)381.

[19] R.J. Gilson "The Legal Infrastructure of High Technology Industrial Districts: Silicon Valley, Route 128, and Covenants not to Compete" 74 *N.Y.U. L.Rev.* (1999)575.

[60] C.M. O'Malley "Covenants Not to Compete in the Massachusetts Hi-Tech Industry: Assessing the Need for a Legislative Solution" 79 *B.U. L.Rev.* (1999)1215.

שונות:

[65] Restatement 2d, *Contracts*, §§188, 188(1)(a).

עיעוד הצדדים שבנגד על פסק-דינו של בית-המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו (עמ' (נמוא' א' גורן) מיום 18.6.1996 בת"א 1331/87, 588/88, 565/89: הערעור נדחה. פסיקתו שבנגד של השופט י' גונטובל בערעור: ערעור שכנגד של המערכת 2 נדחה.

עבי חתברס – בשם המערערת והמשיבה בערעורים שבנגדן;

ערי ליטן – בשם המשיב 1 והמשיבה בערעור שבנגדן;

רחל זכאי נויטן, מגנית בפרקליטות מיסחליות בפרקליטות מחוז תל-אביב (אזרחי) – בשם המשיבה 3 והמערערת בערעור שבנגדן.

פסק-דין

השופט א' בורג

השופטת ד' פיתוח כתבה את חוות-הדעת העיקרית:

1. המערערת 1 פיתחה כתרכובת עבבואית לעיבוד המליזים באמצעות מחשב. היא השתמשה במערכות תקניות "מערכות לאניר". המערערת 2 (להלן – המערערת) קיבלה מהמערערת 1 את הזכות להפצה בלעדית של המערכות בישראל. היא העניקה ללקוחותיה באזור שירותי התוקה ותיקון. המשיב היה עובד של המערערת. הוא התפטר כמעט שנתיים. בעת שחתם שהם על התחייבות שלא להתחרות במערערת בתל הקשור בשירות ובתיקון של מערכות לאניר. חל לשון ההתחייבות:

"השובר מתחייב בזאת שלא להתדיין בבתי המשפטים – א' בין בין
למישרין ובין בעקיפין, בין בשותפיו ובעלי בית ובין שלא, בכל שהוא
בתחומי תל־אביב משום סוג לעסקים של בית מסיבות, משחטת ומכונע שיחות
לגיד החוזרת לאנגר ר/א בל שם אחר בו ייקרא גיד זה בעתיד. בן
מתחייב השובר שלא לעשות כל פעולה שהשכל, תפקיד או תפנע בקשרים
של בית עם לקוחותיו".

בן חתם השופט על "התחייבות לשמירת סודיות", על פיה התחייב לשמור בסודיות מוחלטת מידע שעשוי להגיע לידיו בהמשך העסקה. השופט התחייב שלא לעשות שימוש במידע או לגלות למשרד מסחרית. בסוף ההתחייבות התנא מידע שהיה למשיב לפני תחילת העסקה חשיות ויוכל לציטוט. שתי התחייבויות לא נחתמו בפועל.

ב

ג

ד

ה

ו

ז

ח

ט

ל. בתום עשרים ושמונה חודשי עבודה פרש המשיב, תוך פחת עסק של מתן שירותי למשרדות בחשב. הוא פרסם הודעה בעיתון, וכך הצית את שיחותיו כשכנאי אחזקה חשיקה למשרכות מחשבים. הסכילן עשרכות לאביה, נשף על כך שהוא מתישרין – תוך שימוש ברשימת הלקוחות של המשרדת שהייתה בידו – ללקוחות של המשרדת, בפעכבות המחשה בניתן נכרת הפגם בין המשיב לבין הרשות לאטצעי לחיפון ורבאיל – המופעלת על־ידי המשיבה, שלפיו יעניק המשיב שירותי לאגיד לרשא"ל. שירותים אלה כוא במקום שירות אחזקה וחיכון אשר המכרשרת העניקה בעבר לרשא"ל.

ל. על רקע אירועים אלה חוגשו שלש תביעות בבית־המשפט המחוזי. בתובענה שהוגשה בפעכה המשרדת את המשיב על שקרר את ההתחייבויותיו בלפיה, על שפגע בסודות המקצוע שבחזקת המשרדת שלה, ועל שגזל את מרשיחת המפורטים. במסגרת תובענה זו ניתן בבית־המשפט המחוזי צו מניעה זמני ועל־פיו נאסר על המשיב לעשוק, במישרין או בעקיפין, בסבירות תפקידים בסוג לאגיד או בתחן שירות לרשא"ל שמטרתו עשוי חורשים סיום מיקודיו של המשיב. זצו לא חחול על התקשרות עם רשא"ל. בתובענה הנוספת טען המשרדות כי בשל מתן שירות ללקוחותיו עשה המשיב שימוש בתקליטים מגנטים ובתקליטורים המאחסנים תכניות ניבוי, תכניות יישום התכנות אבחון שפותחו על־ידי המשרדות ובתקליטים שהועבר לשימוש על־ידיהן. מכך טען המשיב לשעתן בתכניות הקניין שלהן חשפי את זכויות היוצרים שבידן. בסוף רשא"ל נטען בתובענה זו, כי היא פגיעה בידי המשיב לבצע את מעשיו האסורים, המשרדות הבאר מידי המשיב ומידי רשא"ל רשי בתן משום שגרמו בהתנהגותם להפרת חוזים שבין המשרדות למשיב; שבשל עשיית עושר ולא בשעשע רשא"ל כפדה שיכרה חזעת עוד שלישי למשיב. התובענה השלישית הוגשה על־ידי המשרדות כנגד רשא"ל, לתשבת עיוו תנטרה היישבני חוכנה שהושאלו על־ידיה לרשא"ל ולהשלום רשי שימוש האוים

בניהם. רשאי מארח הנושה להתנגד שכונר, וכח עתוין להסית יסיסה שביצעה המערערת במשותף העבודה סלה. כן תכונה למקן לה ציוד שרכשה ולא קיבלה. הישלם לה סכום של נגון? שיח בין הנאמות שנגרמו לה כעצירה של הסרת התחייבות שטלה של עצמה המערערת כלפי רשאיל. הדיון מתקבעון אחור.

4. בפסק־דינו בקש בית־המשפט המחוזי (כבוד השופטת א' נוה) את טענות המערערות בבל שהן נוגעות להפרת יכויות ויוצרים שלהן או שהיה בסוגיות שלהן. לשיטתו זאת נקבע כי המשיב הפר את התחייבותו שלא להתחרות בעסקי המערערות. כן נפסק כי המשיב עשה שימוש בלתי־הוגן בסודות המסחריים של המערערות, הפר את התחייבותו שלא להתחרות הנזכרה – בתוך תקופה שסוכמה עשר השנים שבה ניתן צו הסכיבה הזמני (היא התקופה שלגביה הגבילה המערערת את טענותיה) – את ההתקשרות עם רשאיל, אשר להתקשרויות עם לקוחות אחרים, על־פי רשימת הלקוחות שהיו בידי המשיב. נפסק כי לא תוכח כי אלה תניבו – בתקופה המגבלה בת שמונה־עשר החודשים – הסכמים בין אותם לקוחות לבין המשיב ועל־כן אין להסיר כי התחייבותו של המשיב בעניין זה הופרה. בית־המשפט מצא כי בעקבות ההתקשרות בין המשיב לבין רשאיל נפגעה רשאיל מלוחשיון ולשבל שיווקה מתוצרת המערערות לענף שבישותה של רשאיל. בשין נוקה אלה חייב בית־המשפט את המשיב לפצות את המערערות בסכום של שבעים וחמישה אלף דולר, כמו כן חייב בית־המשפט את בריות ישראל (שטמנדתה מלוה רשאיל) לשלם למערערות את שדיים של שרשי תוכחה והוקנה הסריסים, שנתבעו מרשאיל על־ידי המערערות, ונותרו בדשיונה.

הערעורים

5. נקבל פסק־דינו של בית־המשפט המחוזי עסכבד בסעיף המערערות טוענות כי יש לקבוע שהמשיב עשה שימוש אסור בסודות שסחריות של בדיון תפנו במשותו בהיותו חקדין שלהן ובסודותיהן שלהן. כן טוענות הן, כי בית־המשפט המחוזי טעה בקובעו כי אין לדחות בשום עתלות הדיחוק והעדסים שעיך המשיב בתקופת שסכדה עשר החודשים בשום הפרת התחייבותו כלפי המערערות גם אם הפרה זו לא הבשילה עיסקאות. המשיב מצדו מעיר על חיובו בתשלום פיצויים למערערות בגין התקשרותו עם רשאיל. כן מעריך הוא (לחלופין) על גובה הסכום שנפסק. מדינת ישראל (המצילה את רשאיל) טוענת בערעור שהוטעם המעשה, כי לא היה מקום לחייב אותה לשלם למערערות את שדיים של מכבי הזיכויות והתובנה בין בשום שלא טוען לה בלל וכך בשום שהמערערות אינן זכאיות לתשלום בגינם.

סמכות הצווים של הממונה על ההגבלים העסקיים לפי סעיף 29(ב) לחוק ההגבלים העסקיים

א. טענת הצדדים בסוגיה אלה נסבה בעיקר סביב פרשנותו של סעיף 29(ב) א
לחוק ההגבלים העסקיים. לשון הסעיף מלמדת, כי הממונה רשאי לתת צו
לעניין הפסקת הפרת חוק ההגבלים העסקיים, אם הוא סבור כי הפרה כזו
נעשתה או עומדת להיעשות. הסעיף אינו מתנה את סמכות הממונה בכך
שהפרה כזו תגרום נזק לציבור. הוא אף אינו מתנה את סמכות הממונה
בכך שהפרה כזו תגרום נזק לתחרות. הוא מתנה את סמכות הממונה רק
בכך שהוא סבור כי הפרה כזו נעשתה או עומדת להיעשות. ב

הצורך בפרשנות התכליתית

ג

ב. השאלות הנדונות בסוגיה זו שייכות, לשיטתי, לתחום הפרשנות של
החוק. הן אינן שאלות של עובדה או של משפט. הן שאלות של מדיניות
משפטית. הן שאלות שיש להכריע בהן על-פי מבחנים של מדיניות משפטית.
ראוי לציין, כי בעניין זה אין חולק על כך שהפרשנות התכליתית היא
הפרשנות הראויה. ד

"יחזה שכריתתו, חבגו שי מסרו הם בלתי חוקים, בלתי מוסריים או
פוגעים את תקנת הציבור – בטל".

ה

תכלית הפרשנות בשקלות את תכליות חיסוד של החברה הישראלית באשר לדמות
הראויה של התנהגות בתחומים שונים. היא מבטאת את עמדתו של המשפט הישראלי
באשר לסוגי הלאמר בהקשרים שונים. מטכמת של חוק העיבוד משתנה מחברה
לחברה; הוא משתנה בחברה נתונה מעת לעת (ראו א' ברק פרשנות במשפט (כרך
ג) 94). כל תפיסות היסוד של החברה הישראלית – ועל עמדתו של המשפט הישראלי
– באשר לסוגי הלאמר, לובר השופט מכלול ערכים של שיטת המשפט. הרשמנים
בערכים אלה הם הערכים החוקתיים של השיטה של המשפט. על-כן מחוק זכויות
האדם, המשתנות בחוקי היסוד, בפרט וחבר... אם גם לא יחיד... שמטבר שיעור המשפט
את הנתונים העיוניים המגבשים את יחוקת הפיטרי הישראלית, ובין: זכויות האדם
שבחוקי היסוד מהוות מכבר הרשות הציבורית. אין הן מעניקות כשלעצמן הכשירין,
וכוחות לפרט כנגד פרט. עם זאת זכויות היסוד – ושאר הוראות החוקתיות המשוננות
בחוקי היסוד – קובעות מערכת ערכים והעדפות יסוד אשר בסמכותם פועל ומתפתח ו

א כמשפט (הצהרה רשמית) (ראו ע"א 781/80 חברת עדקא נ' מועצת [illegible]
עמנואל נ"מ, בעמ' 165; ע"א 5166/96 "אגד" אגודה [illegible]
חברה ב"מ נ' [illegible]). עדיני יסוד אלה קובעים גם את תוכנה של "תקנת הציבור". אין חם המרכיבים
ב היחידים של "תקנת הציבור". מסיסותה של החברה הישראלית בשאר למאגר ואפיו
בהקשרה הסחרי אינן נקבעות אך על־פי שיעורם הסטטיסטי ועוצמת אופן. תקנה הציבור
משתרעת על ערכים, על נטיות ועל אינטרסים נסתרים, המשקפים את מרקמה של
ג החברה הישראלית (ת' Public Policy שלה). על כן ביסודן הפורמלי, שלום הציבור,
רווחתה הפיזית של הסביבה – גם אם ערכים ואינטרסים המצמרים את "תקנת
הציבור" שלה.

ד סדיקה של שיטת משפט, הפיסחה היסודית החמורה ואינטרסים שלה
מעוים בהתנגדות מהסרת. כאשר התנגשות זו נוגעת במסגרתם של חוקי היסוד עצמם,
ה היא נפתרת על־פי האיזונים (האנכיים והאופקיים) החלים בסוגיה זו (לעניין האיזון
האנכי, ראו סעיפת הסגבלה שבסעיף 8 לחוק־יסוד: כבוד האדם וחירותו ובסעיף 4
לחוק־יסוד: חופש העיסוק). כאשר התנגשות זו מתרחשת בתחום של המשפט הסרטי
ובפרט, בקביעת תקנה של "תקנת הציבור" – היא נפתרת על־פי האיזון מראש בין
ו הערכים והאינטרסים המתנגשים. איזון זה נקבע על־פי המשקל היחסי של הערכים
והאינטרסים הנסתרים בבדיון של המשפט הסרטי, ודוק: ערכים ואינטרסים אלה אינם
רק ערכים ואינטרסים של שיח סהל פרט, אלא הינם גם בביטוי ערכים ואינטרסים של
החברה כאשר לתוקפם של החוזים שבין הסרטים. אכן, "תקנת הציבור" משקפת את
ז ערכים הציבור הנסתיעב בבדיון גם באינטרסים של העתידים השונים. היא סחזה,
מעצם סהותה, הגבלה של רצונם החופשי של הצדדים, על רקע זה בעיקר את מבחני
בצדין חברת הסגבלות את חופש העיסוק.

ח (תקנת הציבור ומבחני הגבלת חופש העיסוק)

ט סה רלוונטי יחקנת הציבור לענין חברת בין סעבד לעובד להגבלת חופש
העיסוק? הכללנו חברת שלפיהן עם שיש עבודתו לא יהיה הוא עובד בסיבודו ולא
יבצע שיטוש בסיש שקיבל בהקשה עבודתו לשם ביבושו של "תקנת הציבור" בענין
זה יש להעמיד על הסרכים של הסקדמות ושל האינטרסים הסהותיים על בבבותם. תכל
שהוקן תראה בבירוש נראה מסקידתו של בית־הדין הארצי לעבודה בבית־דין ארצי
לעבודה – רשאיד בבית־דין להלן – פרשת ב"ן מרים (אלון) נגבר [illegible]. בפסה

ולהסבתה? אם ויתרים הנבחרים בה לא יסבירו, איגודים העבודה – איגודים מקיפים תפישת של צדק, כדבר דיעילות תכליתית גם יחד – הרי שמתמיהות שכזכל של עבדה אים (כאיר) מבחר של ויויי (ראו: ר' זוסמן, ב' בתן חוזים (כרך א) (תש"ן), בעמ' 15; א' זמיר עיונים יושרתיות של חוזים (1991) א' שנית "שיקולי צדק בין הצדדים לחוזה ישיקולים של הטובה התהגדות בדיני תחזים של ישראל" (תש"ן), חזק; אהי שנית בי יחזקת הציבורי" היא שיש לעיים חוזים. תקנת הציבור הוא התוצאה המשוכללת המתבקשת מהשוזנים הסבוכים בין הציבים השוקלנות חבאים בחשבון. עם זאת הנני סבור כי חופש החוזים יקדם החוזים הם עוסים ואשוערים מרכיים המכשים – באיזונם עם ערכים ואינטרסים אחרים – את יחקת הציבורי בישראל (ראו ד' סוזמן "חוזים אחידים, חוק לב תקנת הציבור" (תש"ן), בעמ' 9 לעיקרון של חופש החוזים יש ליתן בשקל כבד, שכן הוא משקף וכות חוקתית ואינטרס מיוחדי מכבר.

ב

ג

ד

ה

1

2

ה

"...המשקל המהותי במבחן של קיומה של מחלוקת חופשית בשוק מוצק ומלבלה חופשית, בין היתר, באשר להון. ומכאן לחוץ אנושי... תחזית חיובית מקדמת את המשק ומביאה, בין היתר, להגדלת מחירים לצרכן. משק מתחרה מעודד הקמת חברות חדשות, מבלען חברות המוקמות של־ידי שבדים המחזירים עם מפעיליהם הקודמים. העובדים מעיים את כישוריהם למעבידים שונים ומתחרים ביניהם על מקומות תעסוקה. המעבידים מצדם, מציעים תנאי עבודה משופרים במטרה למשוך כוח עבודה מיומן.

"...החברה מעדיפה כמעביר מחיר תחרותי של מידע במשק" (בעמ' 211).

ו

לעיקרון זה של חופש הניסוק – ולחופש התחרות הנגזר ממנו – יש ליתן משקל כבד, שהרי הוא משקף זכות חוקתית ואינטרס ציבורי חשוב.

ז

13. אינטרס עוד שיש להתחשב בו הוא העובד עצמו. עבודתו היא רכושו, ומחוברי והיותו. היא מכשיר למיצוי ולהגשמה עצמו. חופש התחרות שלו הוא חיו. כושרו לבחור לעצמו עיסוק הוא מקור חיותו וקיומו. תפישתו היא האפשרי שבו יפעל להומרות בשוק העבודה. מניעתו מעבודתו להקשה משמעותי עשויה להביא אותו כליל מתוך העבודה ולהביא לדרם של שנות הנשרה רבות. "...מקום עבודתו של אדם שבו הוא מבלה לכל הפחות שליש מיומו, אינו אמצעי השתברות בלבד, כי אם מקום שמאפשר הוא מבקש להמיך מיטוק הנשמה עצמית. הנבלה של זיהוי העובד תמצא בהגבלה להגשים את עצמי (פרופ' ב' פרידמן [בעמ' 12]). בעיקר כך בתחום העבודות עתירות הידע. אינטרסים אלה הם בראש ובראשונה אינטרסים של העובד. אך הם גם אינטרסים חציבור. יעובדת העובד רחושת שבדיוק כלל יוצ בללי ומיומנות מקצועית שנרכשו על־ידי עובד בעבודותו ישתמשו בהם ללא הגבלה, כי סיומם כזה הוא לטרוח לשרם ולכלל גם יתרי" (השופטת פרוקצ'יה בע"א 4081/92 הסתדרות העובדים הלאומית נ' בנק המזרחי [טרם פורסם], בעמ' 8).

ח

14. בעניינו, מדובר בעובד בעל מומחיות ייחודית בתחום עיסוקו. כפי שקבע בית־הדין האזורי, מומחיות זו נרכשה על־ידי העובד במהלך שנות עבודתו אצל המשיבה. מומחיות זו מהווה חלק משמעותי מכישוריו המקצועיים של העובד, ומהווה נכס חשוב עבורו. מניעת העובד מלעבוד בתחום זה תפגע פגיעה קשה ביכולתו לפרנס את עצמו ואת משפחתו. בנסיבות אלה, אין ספק כי מניעת העובד מלעבוד בתחום זה תפגע פגיעה קשה בחופש העיסוק שלו.

ט

15. מנגד, עומדת זכותה של המשיבה לקנין. כפי שנקבע בפסיקה, זכות הקניין כוללת בתוכה את הזכות לשמור על סודות מסחריים ועל מידע חסוי (ראו, למשל, ע"א 2467/96 רוזל נ' בנק המזרחי [טרם פורסם], בעמ' 5). בענייננו, מדובר בנתונים חסויים שנאספו על־ידי המשיבה במשך שנים רבות, ושהעובד נחשף אליהם במהלך עבודתו. אין ספק כי מדובר בנכס חשוב של המשיבה, שיש להגן עליו.

י

16. כאמור, הזכות לחופש העיסוק אינה זכות מוחלטת, ויש לאזנה עם זכויות אחרות. בענייננו, מדובר באיזון בין זכותו של העובד לחופש העיסוק, לבין זכותה של המשיבה לקנין. איזון זה יכול להיעשות באמצעות הגבלת תחולתו של הסכם אי־התחרות מבחינת הזמן, המקום או סוג העבודה. הגבלה כזו תאפשר לעובד לעבוד בתחום עיסוקו, תוך הגנה על הנכסים החסויים של המשיבה.

יא

17. בית־הדין האזורי קבע כי הסכם אי־התחרות בטל מעיקרו, משום שהוא פוגע בחופש העיסוק של העובד. קביעה זו אינה מדויקת. הסכם אי־התחרות אינו בטל מעיקרו, אלא יש לבחון את תחולתו בנסיבות הספציפיות של כל מקרה ומקרה. במקרים מסוימים, ייתכן שהסכם אי־התחרות יהיה תקף, אך יידרש צמצום של תחולתו.

יב

18. בענייננו, הסכם אי־התחרות חל על תקופה של שנתיים מיום סיום העבודה. תקופה זו נראית לי ארוכה מדי. בנסיבות העניין, תקופה של שנה אחת תהיה סבירה יותר. תקופה זו תאפשר למשיבה להגן על הנכסים החסויים שלה, ובמקביל תאפשר לעובד לעבוד בתחום עיסוקו.

יג

19. לאור האמור, אני סבורה כי יש לקבל את הערעור בחלקו. הסכם אי־התחרות יישאר על כנו, למעט תקופת התחרות שתצומצם לשנה אחת. בנסיבות העניין, אין צו להוצאות.

פרופסור... (1), בעמ' ...; אדר הורביץ, "זכות הציבור המגבילה על חופש העיסוק באספקלריה של הפסיקה הישראלית והאנגלית" (שם, בעמ' ...), בעיקר כך בתחומים עתירי ידע, שבהם יש לציבור כולו אינטרס בהתפתחותם לטובת החברה. אכן, טובת הציבור בפסיקה הכרה בחופש העובד "לבחור לעצמו עיסוק כרצונו". בארץ ציין השופט אטקין (Atkin) בפרשת Hepworth Manufacturing Company v. Ryott (1920) [32], at p. 37, באומרו:

"...a man's aptitudes, his skill, his dexterity and his manual or mental ability may not nor ought to be relinquished by an employee. They are not his master's property. They are his own, they are himself."

זאת ועוד, בהתקשרות החוזית, המביא העובד עימו במעבר שכזה, למעביד החדש ברוך-כלל עצמה ביקוח חוקה יתר. המעמד הראוי עבר על יחולשתו של העובד לעומת המעביד, המסוגל להכתיב את תנאי חוזה העבודה (ע"א ... [..]) והמשמעות – ... בעמ' ..., בית הדין הארצי לעבודה הדגיש כי "...את משטר העבודה בחוזה עקרון יסוד, המבוסס על חזקת חוסר השוויון הבסיסי שבין כוחו של העובד לכוחו של המעביד" (פרשת ..., בעמ' ...). כמובן, חוסר שוויון זה משתנה בהיקף הזמן, והכול מותנה במכלול שוק העבודה והמצוי של האיגוד המקצועי. עם זאת, בעיקרון, ניתן לומר כי אינטרס העובד ואינטרס הציבור הם להגן על כושר העבודה והיצירה של העובד.

האיזון בין השיקולים השונים

13. השיקולים השונים המגבשים את "זכות הציבור" אינם מובילים כולם לכיוון אחד. עניין לנו בשיקולים "מתחרים" (ראו: ..., בע"א ...; ... בעמ' ...; ראו גם ... עליון הבה "שיקולים לטובתו ..." בג"ץ ...), בעמ' ... צבר השיקולים הראשון מוביל במרבית המקרים להכרה בתוקפן של תניות חוזיות להגבלת חופש העיסוק של העובד. צבר השיקולים השני מוביל גם הוא במרבית המקרים לבטלותן של תניות חוזיות אלה. התוכן הנורמטיבי שיינתן למושג "זכות הציבור" בהקשר זה הוא תוצאת האיזון בין מערכים, האינטרסים והאינטרסים המתנגשים, עמדתו של כך באחת הפרשות, בציינו:

"כנגד חופש העיסוק עומדים ערכים אחרים, אשר גם עליהם מבקש המשפט להגן. ההגנה הניתנת על חופש העיסוק היא תוצאת האיזון הנדרש מהשאיפות שבין חופש העיסוק עצמו לבין דרישות אחרות של הפרט (כגון חופש

הקנין, חרטום והתקשרות (כחלק מסבבות האדם וחירותו) כזה, ומהימנות שבין חרטום הישיר לבין האולטרם הציבורי (בבחן איזונים הנכרכת בשפיטת מדיות מקצועיים... בצד חשש הציפור של השובר ושל המעביר התרם צדדים אינטרסים רואים לחבר של המעביר המקורי, ובהם קניין (סעיף 7), כן יש להתחשב בחשש הרתמשרות של המעביר המקורי והאינטרס הציבורי (ע"א 69/69 חוליו [1] בבוד 190; ראו גם: ע"א 236/69 [2] בבוד 23; ע"א 142/69 חוליו [3] בבוד 1; כהסוס בבוד 1 [4]. ראו גם: ד"ג ע"ג/10 ו-ע"ג/11 חוליו [5] בבוד 1; שמקאס [6] בעמ' 460).

14. המציאה הישראלית – בעקבות המציאה האנגלית – קבעה כי אמת המידה לאיזון בין השיקולים המתחרים הוא זה של הסבירות. הגבלה חורות על חשש הציפור של השובר לא תסגע בייחקת הציבורי אם ההגבלה חוא סבירה מבחינת האינטרסים של הצדדים ומבחינת אינטרס הציבור ירושם (בניר של הנושא חשוק *Lord Macnaghten*) אשר קבע:

> "It is a sufficient justification, and indeed it is the only justification, if the instinction is reasonable – reasonable, that is, in reference to the interests of the parties concerned and reasonable in reference to the interests of the public, so framed and so guarded as to afford adequate protection to the party in whose favour it is imposed, while at the same time it is in no way injurious to the public" (*Nordenfelt* v. *Maxim Nordenfelt Guns and Ammunition Company* (1894) [33], at p. 565).

דברים אלה חשבחרים שרטטו בחודרה בפסיקה הישראלית (ראו: ע"א 86/86 [7] בעמ' 1; ע"א 156/69 [8] בעמ' 1; ע"א 84/84 [9] בעמ' 1; ע"א 84/157 [10]; ע"א 84/157 [11]; ע"א 84/157 [12]; ע"א 84/157 [13]; ע"א 84/157 [14]; ע"א 84/157 [15]; ע"א 84/157 [16]; ע"א 84/157 [17]; ע"א 84/157 [18]; ע"א 84/157 [19]; ע"א 84/157 [20]; ע"א 84/157 [21]; ע"א 84/157 [22]; ע"א 84/157

לשיקולים המתנים שיש להביאם בחשבון. מהו המשקל הראוי – ועל־כן מהי האיזון הראוי – בין השיקולים המתנים שיש להביאם בחשבון בבחינת תשובתנו לשאלה אם ההחלטה עובר שלא להחתים היא סבירה?

"שיקולים רלוונטיים"

53. נקודת המוצא העקרונית צריכה להיות להיטיב מיטבול או לא כלום", אין לומר כלל כי כל התניה להבטלת חוסר הישרין של עובד שעורר השאלות את יחסנות הצידוי. גם אין לומר כי כל התניה נולדי נוגדת את יחסנות הצידוי. תוקפן של תניות המבטלות את חוסר הישרין צריך להיבחן על־פי האינטרסים הלגיטימיים שעלולים להי מעבות. אכן, ניתנה דו נקט בתי־המשפט העליון, כאשר הקפיד במיוחד על "האינטרסים הלגיטימיים" של הקניין ושל הצידוי. עמד על כך השופט ברנזון, בציינו:

"ההבטלה חריגת לכלל בחוקי הכסף שחיא דרושה להגנת האינטרסים הלגיטימיים של המעביד מפני פרט העובר העדיף גם לשובת הצידוי" (ע"א 74/69 הרל (ניין), בעמוד 1001).

השופט ברנזון חזר על דיסתיד בצייטו:

"והשלמה מבללות היא שקיבות אמה לחוסם הניסוק במקרהו של העובר, שהיה מעבודתו אצל מעבידו. האם ישתי הסכם המבטיל אותו בחוסם עיסוקו זו לאותו תום עבודתו אצל מעבידו, יחיובם להחמלא שני תנאים, בדי שהעבלה זו תהא תקפה. הנתאי הראשון הוא שהיא תהיה דרושה להגנת האינטרסים הלגיטימיים של המעביד, מבחן פרט העובר, והתנאי השני הוא שיהיה הוגבל בחלם גם לטובת הניסוי מבחינת האינטרסים של שני הצדדים" (ע"א 69/66 דב' בדיה נ' קרקוב [פ"ד כא(1) 1001], בעמוד 1020).

ובהיות דומה כתב גם בולינסקי:

"אין מסוד בהוגבלת הכוחו של אדם לבחור את עיסוקו העבודתי עד לתחום הוגבלת הבטלתי של מעבידו לשעבר, בשמירת האינטרסים הלגיטימיים שלו" (פי גולדברג "הגבלת חופש העיסוק של עובד מבוח תוחר" [לפ], בעמוד 121).

ובדומה כתבו גם לוינסקי:

"הכבלה תקפה על חוסים הנזכרת בדין זה בהמניה על אחסנתם לרשימי של מי שלטובתו היא מוטלת, ושליח לחוק טביחה אין מבחינה בצדדים זהן מבחינת חציבה (כאן, בפשטרה מעיל [46], בעמ' 372-373).

א

ניתנה דעתה בזיקה המשפטית המשתרת על השיטים הראשי במשפט משווה בסוגיה של הכבלת חזקת הציפון ראו ע"א 77/566 ויקר נ' חוד [22], בעמ' 146; Restatement of the Law, Contracts (2d) (1981) בב' האמריקני קובע, כי תניית אי־התחרות בין מעביד לעובדיו אינה סבירה אם:

ב

"The restraint is greater than is needed to protect the promisee's legitimate interest" (§188(1)(a)).

ניתנה דעתה בזיקה למשפט האנגלי ראו: L.T. Smith, G. Thomas *Industrial Law* (1985) [34], at p. 291; הדין [50], at p. 96; *Dawkins v. Antrobus* (1879) 17 Ch.D. 615, at p. 619; *Commercial Plastics Ltd. v. Vincent* [1964] 3 All E.R. 546, at p. 549; *Cantor Fitzgerald International v. Horgan* [1989] I.R.L.R. 318, at p. 320; *Connex South Eastern Ltd. v. Wallace* [2000] I.R.L.R. 572, at p. 574. בזיקה למשפט הישראלי ראו גם: ע"א 76/74 מורל נ' [12], בעמ' 685; ע"א 77/566 ויקר נ' חוד [22], בעמ' 146.

ג

ד

ה

ו

ז

ח

ט

י

יא

יב

יג

יד

טו

טז

יז

יח

יט

כ

כא

כב

כג

כד

כה

כו

כז

כח

כט

ל

לא

לב

לג

לד

לה

לו

לז

לח

לט

מ

מא

מב

מג

מד

מה

מו

מז

מח

מט

נ

נא

נב

נג

נד

נה

נו

נז

נח

נט

ס

סא

סב

סג

סד

סה

סו

סז

סח

סט

ע

עא

עב

עג

עד

עה

עו

עז

עח

עט

פ

פא

פב

פג

פד

פה

פו

פז

פח

פט

צ

צא

צב

צג

צד

צה

צו

צז

צח

צט

ק

קא

קב

קג

קד

קה

קו

קז

קח

קט

ר

רא

רב

רג

רד

רה

רו

רז

רח

רט

ש

שא

שב

שג

שד

שה

שו

שז

שח

שט

ת

תא

תב

תג

תד

תה

תו

תז

תח

תט

אינטרס הציבור. ואת ועוד, זכויות האדם והשמה - כמן חופש החוזים, חופש העיסוק, וכמה חקיקה וכיוון אדם אחרים. בהמשמת בין אינטרס של הפרט ובין אינטרס של הכלל, אכן, אל לנו להשרוד בין אינטרס לגיטימי של הצדדים ולהכריע מאינטרס מתם לבין אינטרס הציבור. עניין לנו באינטרס ציבורי, המתחשב בסבלול הנתנים, לרעת האינטרסים הלגיטימיים של הצדדים. שכר על כך הנשיא ברק (*Lord Penney*) בפסק־ דין עקרוני בפתיחה ה־

> "Although the decided cases are those invariably based on [unreasonableness] between the parties, it is ultimately on the ground of public policy that the court will decline to enforce a restraint as being unreasonable between the parties. There is can, as some cases seem to suggest, a separation between what is reasonable on grounds of public policy and what is reasonable as between the parties. There is one broad question: is it in the interests of the community that this restraint should, as between the parties, be held to be reasonable and enforceable?" (*Eleco Petroleum v. Harris' Assignee* (1967) [35], at p. 734).

אכן, למעבד אינטרס משלו. ולעיבד אינטרס משלו. אינטרסים אלה עשויים להיות שונים מאינטרס הציבור. אך אנו אוכר מכירים באינטרס הצדדים. ה"לגיטימיות" של האינטרס נקבעת על־ידי שיקולים בחלקים של שישה הפשפט, עיקרון־זין חעיונית. האינטרס של הציבור האינטרס הלגיטימי של הצדדים הם ג"ינו ך. עירכן, אף שאמשרין להבר על האינטרסים הלגיטימיים של הצדדים יצל האינטרס הלגיטימי של הציבור, אנני רואה כהם מיטנים שונים, אלא מרמז אחד של אינטרס לגיטימי של הציבור ("הקנת הציבור") המתחשב מצדו, בין השאר, באינטרסים של הצדדים, תוך שלחלק מהם ניתנה הגנת עתת "לגיטימיים", ולחלק אחר לא ניתנה הגנה.

ד. מנקודת המבט של לגיטימיות האינטרסים מתקשות המסקנה הזו, בכלל, אין למעביד "אינטרס לגיטימי" כי יתן הוקף להתחייבות לאי־התחרות, בלא כל קשר לאינטרסים אחרים של המעביד, כי־זמה, בכלל, אין לאומר "אינטרס לגיטימי" כי לא "ניתן תוקף להתחייבות לאי־התחרות בלא כל קשר לאינטרסים אחרים של המעביד. אכן, בכלל, האינטרס של המעביד למנוע מהעובד לעבוד לתחרות בו, כלי שהעובד בא לתוך של אינטרסים נוספים (כמו לאי־התחרות), כמן סודות מסחריים או חשיפת לקוחות, אינו אינטרס לגיטימי (או "מוגן").

א. זכות ההחזקה בשליטה

א 33. אפשרות בארצות של המעביד כי עובדיו לשעבר לא יתחרו בו, לצורך זה עליהם להניח כי אין למעביד עדויות מסחריים או רשימות לקוחות או "אינטרסים לגיטימיים" אחרים שעליהם הוא מבקש להגן, האינטרס היחיד שלו מהן המעביד הוא רצונו – ויפה שפונצ'ה ביסודי בהגבלת חירותו – כי עובדיו לשעבר לא יתחרה עמו. האם אינטרס "יהרתם" זה – אי־התחרות הכשלעצמה – הוא אינטרס הלגיטימי שיש להגן עליו, באופן שהגבלת חירותו לא תיחסם כנגדית את "יתקון הפיצוי" בשיה זו עסיה בתי המשפט הנלחן בשיטת זוסו (16). באחרונה ארשה הבחין השופט זוהר בין התחייבות עובד כלפי מעבידו שלא להתחרות עמו לבין חובה שבו מתחייב פרטי מדיניות כלפי חקנות שלא לעסוק בעסק מתחרה, בהחלטתו לפתח הפקרים הראשון – חוא שיש הפקדים שבו אנו דנים בפרשה זה – כיתב בשופטת לחדיו:

ב

"השאלה לשפול את התפכם הרבה יותר חזקה בפתח הראשון. השפם הבין לדבר הוא, שבפקרים כאלה אין המעביד מגן על שינטרס קיים שלו, אלא חוא מפשה להשיג יתרון שיוכו מגיע לו, כי כלל־ הפפחר בתיחים אותו לחשלים עם הפחרות של כל אדם העיפק בפסחר דומה, הכלל הן גם עם התחרות עתידי, לאחי שחו עזב את שירותי. כתנאי שהעובד אינו מנצל לטובתו את עדות המפחר של מעבידו או את הקשרים המיוחדים, שקשר עם לקוחות מעבידו בתהן שהיתה אגל המעביד. למיכך מרשים בית־המשפט פתר לעובד שעליו כבה המעביד, במקף שמרת הסיקוף החזקה שלו, והתחייבות המגבילה את חופש עיפקו – "פחיד את האיפחי" (פרשת זוהר [17], בעמ' 188 כאן).

ג. זכות דרפה פסק השופט נכדי:

ג

"הזהלפה הכללית היא שקיימת זכות לחופש העיפוק במקצועו של האדם, שפוגע פעבודתו אגל פעביד, יאם ישני הפכם פהגביל אותו בחופש פיפוק זה לאחר שים עבודתו אגל פעביד, חייבים להתגבש שני תנאים, בדי שהגבלה זו תהיה תקפה. התנאי הראשון הוא שהוא יהיה ידושון לתגנת האינטרסים הלגיטימיים של המעביד. פתנו פוע העובד, והתנאי הפני הוא שיהיה הדבר דרוש גם לטובת הציבור פבחינת האינטרים של שני הצדדים. טובת הציבור דורשת, שהשגשי הפוחש יוכל בדרך כלל להשתמש ללא הגבלה בידע הכללי והמיומנות שרכש בעבודתו. האינטרס הלגיטימי של המעביד הוא להגן על הסוד המקצועי שלו, והוי התנאי הראשון הדרוש

בדי להצדיק את ההגבלת תוקפם המיוחס" (ע"א 165/80 חברת [31], בעמ' 688).

א

ועל אותו עיקרון חזר השופט ברנזון:

"ככל שמדובר ביחס בלתי־אמין במיומנות מקצועית שנרכשו במהלך העבודה, מהיים אינטרס הציבור, כי באלה יוכל העובד להשתמש גם אצל מעביד אחר או כעצמאי שאם ואמר אחרת, פלול חדבר לגרום כל ומעבר נגישות המקצוע היחידי לו הוא הביטוי עצמו וחזק עלול ליפול נטל על חציבור. לא כן לגבי סודות מסחריים מיוחדים המאפיינים לאותו עסק מסוים, אשר השימוש בהם על ידי העובד עשוי לגרום נזק למעביד. לגבי אלה האחרונים, וזה בחלל גם קשרים עם מקיק הלקוחות, וכאן המעביד להגמה" (ע"א 99/121 [31], בעמ' 854).

ב

ג

זהו גם כישיחו של בית הדין האזורי לעבודה. בפסיקת בית הדין האזורי לעבודה, כי "...בהישרי יסודות מסחריים, גובר עקרון חופש העיסוק על עקרון חופש התחרות" (עניין [31]). ראוי אולי ציין כי "...הגבלת החשש מפגה על קניינו של המעסיק עם בעת יין בהשקעות, שמטרתן להתגבל עובר שעבר אצל מעסיק מלמטר סודות מסחריים השייכים לרי (שם, בעמ' 1121). נמצא, כי בכלל, הוחזקות "יצוניות" לאי תחרות, נשיאת מגנה על אינטרסים של המעביר, מעבר לאינטרס אי־התחרות "ישלעצמו" (שהן אינטרסים שיש בשמירת על סודות מסחריים וידיעות לקוחות, אינה נמצאת "אינטרס לגיטימי" של המעביד, ודינה להישפל בהיותה נוגדת את "טבקת התחרות" (שך ראו ע"א 86/2174 ראבי שנדור ש' שמעוני [32], בפסקה 7 לפסק דינה של השופטת ד' דורנר, בעמ' 36-37).

ד

ה. זהו גם הדין באנגליה. בדומה להגבלת חופש העיסוק של העובד בהתאם מהמי אופיו (see [1]):

ה

"...To be enforceable, such covenants must protect the employer's legitimate business interests, either trade secrets or goodwill and stable connections. It is not possible to prevent competition as such" (R. Upex, *The Law of Termination of Employment* [51], at p. 492).

ו

G.C. Cheshire, C.H.S. Fifoot, M.P. Furmston *Law of Contract* [52], at p. 420; J. Chitty *On Contracts – General Principles* [37], at p. 890;

ח

ג

ד

ה

ו

ז

ח

[illegible] רובה עיין [illegible] בהמשך להגדיר בין מעביד לעובד המבחנה את
יחסים הגישוש של השופט:

א

"המבחן לסמל תנאי העבודה בהסכם מהסוג הראשון הוא יחסי חוזי – ביטוי
שבעקיפין, הוא מבחן המעביד ייחשב יחסין שאינו מביא לו, ובלבד שאין
העובד מנהל לשרותו סדרות בין מעיים או קשרים מסחריים מיוחדים שרכש
תוך כדי עבודתו אצל המעביד [illegible]
[illegible]

ב

בב. מה הם השיקולים המנחים ביחסי חסיפיה. כי חופש החוזים אינו מוחלט, כי
אין הוא קיים חסיד (בשעת העובד), יאין למנוע אותו חסיד (בשעת המעביד חסיפיה של
ההתחייבות החוזיות). חשובים הינה כי ביסוד הסיפה זו מתחיים שלושה שיקולים:
ראשית, הוא האיזון הראוי בין הזכויות והשקיעות לחופש החוזים מזה ולחופש העיסוק
מזה. איזון זה בחיים ייחודים הדדיים. חופש החוזים מרבה. חזקתיותו של העובד שלא
להתחרות במעבידו מקרטות. שם זאת הוא הנפסת רק במקום שהוא נוגע של מיוחדים
למקצוע של המעביד. בדומה, חופש העיסוק והזכות לחברות המרסקת מצמר – מוברים.
ומתוך של העובד למצוא לעצמו עיסוק, גם אם הוא מתחרה בזה של מעבידו. מקריטת.
עם זאת אין היא הנשמת במקום שהיא פוגעת באינטרסים הלגיטימי של המעביד. בכך נמצא
איזון ראוי בין הזכות האדם הפחותה של העובד [illegible] הוא איזון ראוי בין איגודים
המעביד לשמור על עסקו לבין איגודים העובד להגשים את כוח עבודתו. איזון זה נעשה
על פי שיקולים של שכחת הציפיה. בכלל, נוכח העובד רגילות להקן על שרותו
המקצועיים ועל רמיות לקוחותיו של המעביד כשהי שיכולים בהם על ידי העובד לאחר
שפרש. אותם שכחת ציפיה הינה בכלל לאפשר לעובד להתחרות במעבידו ולמנוע את
כושר עבודתו, בלא שיהיה בכוחו להוחרמות שנכנל על עצמו בחוזה נפש ומתן שלרוב
אינם שכיחים. עפר על כך גם גולדברג, בציינו:

ה

"לציבור, בחוי שכחה, עניי בהתפתחות אפשרויותיו של העובד, ואין
מעבידו רשאי למנוע תחרות של עובדו לעבודו אף אם אותו עובד ניצל את
כל חייו שלו אצל אותו מעביד. אולם, אם למעביד יאינטרס הנושי מהכותר
במניעת תחרות מעין זה, ניתן... לשכוך מציאי המעביל את חשש הגישוש.
[illegible] גולדברג 'חשש הרחקשרות החורת במשפט העבודה' [illegible]
[illegible]

ו

שלישית, איזון זה משקף את יחסי האמון הקיימים בין עובד למעביד. יחסי אמון
שלה מפריקים מבטלת חכמה של ה.בכמי אלא למנוע במעביד באפשרות חיוניים בחיוני

פרי שבא לידיו בעת עבודתו (ראו: יב"ש מב/94 פרידי ... [illegible] נ' גולדברג [2]). יתום לב במשפט העבודה" (שם). עמדתי על כך באותה הזדמנות, בציינו:

א

"על מעבר מוטלת חובת תום־הלב, הנגזרת מיחסי האמון שביניו לבין מעבידו המשתנגת בחוזה עם מעבידו ובשורך לבצוע חוזה זה בתום־לב, לשמור על סודות מסחריים של המעביד, לא להשלם לצרכיו הוא או לצורכי זולתו ולא לפלוחם אלא ברשות המעביד" (בג"ץ 1600/90 [1], בעמ' [illegible]).

ב

בטרם נפנה לשקול איזון זה את הוראות הסעיף הראשיות (ראו חוק עוולות מסחריות, תשנ"ט-1999), את עקרון תום־הלב (ראו [illegible] [3]), ממרה של כך [illegible] באותה הזדמנות:

ג

"...יש לתת את הדעת לאינטרס הציבורי לחשבת נזיכה של תחרותיות [illegible] בהגיעת המעסיקים. בעיקרון, מחיב אינן בזה כי עובי שעיש במקום חעבודה, ישמור על הסודות המסחריים של מעבידו הקודם, יקיים את חובת האמון שלו כלפיו ולא יתעשר על חשבונו שלא כדין" (בג"ץ [illegible] [1], בעמ' [illegible]).

ד

22. הפרקטיקות, המצוינות שעמדתי עליהם בפסקים את דרך הביניים, שלפיה באיזון הכולל, חוסם חיסיון ערבי כאשר מצוי עומד או האינטרס של המעביד לאי מחרות, ואילו חוסם החזים בזכי באשר לצדי עומד אינטרס לגיטימי של המעביד. כגון אינטרס "קניתי" או יכולן קניין של המעביד. נמצא, כי הגבלת מחמרות "בשלמצמה" - הגבלה "ערומה" שאינה מגנה על אינטרס המעביד מעבר לאינטרס ארחחחרות - אינה מגנה כלל על "אינטרס לגיטימי" של המעביד, היא נוגדת את טובת הציבור, והיא תחסל בהגדרה של "חקנת הציבור". לעומת זאת הגבלת מחרות הבאה להגן על אינטרסים של המעביד בגורות מסחריים, ברשיאת לקוחות, סטרוטין וכיוצא בהם על "אינטרסים לגיטימיים" של המעביד, הכלל היא אינה נוגדת את תקנת הציבור, אין מלל זה נעשה בולו בהגדרה של "תקנת הציבור", והוא משתנב על־ידי שיקולים של "תקנת הציבור". על כן מקובה מיוחד עמדי לחחת אינטרס מיכולי שיגדיק מגירת מאיזון בלל זה (ראו גילה, בפסקה הנ"ל [4], בעמ' [illegible]).

[illegible] של "אינטרסים לגיטימיים" אל [illegible]

23. הגדרת הגבלת חשמש האיסוק מאולת, בכלל, במסגרת "האינטרסים הלגיטימיים" של המעביד, בחיכחם של אינטרסים אלה מגלה שלוש שאלות: האחת, מה הם אינטרסים אלה, וכמה הם מתאפיינים; [illegible], מהו היקף ההגנה הניתנה

"אינטרסים הלגיטימיים" הנה בין המבבלות החלות של התחייבות חוזית לאי-התחרות במסגרתן "האינטרסים הלגיטימיים", שיעורו, מה חן התרומה שתתעצמה ובאי לחן כאשר השוכר מסר את התחייבותו לאי-תחרות בגדרי "האינטרסים הלגיטימיים". נעמוד על שאלות אלה בנפרד. נעשה נן רק עד כמה שהערעור שלפנינו מעורר את השאלות הללו.

א

ב

ג

ד

ה

ו

the activities against which it is directed is not insubstantial" (supra), [52], at p. 426).

א

גם אם מעבירי זכאי להגנה של "אינטרסים לגיטימיים" שלו, הגנה זו אינה מוחלטת. יחד הגנה יחסית, שמטרתה להביא בחשבון את אינטרס העבירה (להבדיל "אינטרסים לגיטימיים" של העבריין), עמדה על כך השופטת [illegible] בפרשת [illegible]:

ב

"יבד בבד עם ההכרה בזכות להגנה על סודות מסחריים נוצרי מחסומים וגבולות ונקבעו שיקולים דלוגאמיים לשם אחיזת גבולות מהגנה המתבקשת...

...המדיניות היא יחסית ואינה עומדת כמוחלטת, והיא מיושנת בהתאם לנסיבות..." [illegible] (שם, בעמ' 507-508).

ג

המבחן הוא זה של סבירות או מידתיות. המעביר זכאי להגנה של "אינטרסים חלגיטימיים" שלו במידה הראויה. מעבר למידה זו, האינטרס הופך לזכות לגיטימי. סדר סבירות או מידתיות זו, הכשר היא מחלוקת.

ד

מבחן הסבירות או המידתיות מבקש להבטיח כי ההגנה של "אינטרסים חלגיטימיים" של המעביר לא תחרוג מעבר לנדרש. בעניין זה יש לבחון את חקיקה של תראבלה מבחינת הזמן, המקום וסוג השאילתה. חשאלה בכל מקרה היא, אם מתנית, תחרומה הסיבה של ההגבלה אינם חורגים מעבר למה שנדרש כדי להגן על האינטרסים חלגיטימיים של המעביר. עמד על כך הנציג אחד במשפט [illegible] בצרפת:

ה

"במסגרת האיזון הנשפטי, על בתי־הדין ליישם את מבחן הסבירות והמידתיות, היינו – עליהם לבחון האם ההגבלה על חופש העיסוק עומדת במבחן הסבירות בנסיבות המקרה. בהקשר זה, יש ליתן את הדעת למשך תקופת ההגבלה, לרמת הצורך לשמור על הסודות המסחריים הנטענים לטעמיק הקרם, להיקשה להתחרות הגיאוגרפי... כמו־כן יש לבחון את מידת הפגיעה בעובד וכן את מידת הפגיעה במעסיק הקודם.

—

ו

יש לציין, כי מבחן הסבירות הינו מבחן חוקי, המהווה דוגמה של אינטרסים רבים ושונים של המעסיק, אולם, האינטרס המוגן, בדרך־כלל, הוא דסודות המסחריים השייכים לו (שם, בעמ' 11-12).

האמצעי המגביל צריך להיות המתאם ליאינטרס הלגיטימי הראוי להגנה, ואל לו לחרוג ממנו (בורן חזן, המקום הנכון). בעניין זה יש להתחשב גם ב"אינטרסים הלגיטימיים" של העובד. אין להעדיף בהגבלת השוללת מהעובד את יכולת השתכרותו, צמרר על בן הרמטיקמנט, בציינו:

א

"...The harm caused to the employee may be excessive if the restraint inhibits his personal freedom by preventing him from earning his livelihood if he quits." (supra [61], § 18); comments... at p. 471.

ב

בעניין זה נתן להקשות, בין היתר, בשאלה אם זהה העבירה מבטית לעבוד משכורת (מלאה או חלקית) בתקופת הגבלה, דבר זה ("המבוזה "garden leave" (Smith and Thomas, supra [50], at p. 408; ראו מקבל באנגליה בהרבה קלה יותר תניה חוזית המבטיחה את תשלם המשכורת גם ללא עבודה, רק אם השולח מבטיח לעובד תשלום שכר בדי לשח ת מחצית משכרו בתקופת ההגבלה (בעניין Wells, supra [59], at p. 405).

ג

ד

ה

22. בצד שיקולים השוברי יש להתחשב גם באינטרס הציבורי. האינטרס הציבורי עשוי לחייב שלילה של הגבלה בל חושש העיסוק, אשר מבחינת אחרות נוגעת מידתיות. ביטוים הציבור מתבטא, בין היתר, בבירור של שוק העבודה, בפתוח תעשיות ובעידוד התחרות, כך בדרך כלל (ראו בילה, בפסקה מניל [94]). כך במיוחד בתעשיות עתירות ידע (ראו H. Bal-Ilse "To Hire or not to Hire: What Silicon Valley Companies Should Know About Hiring Competitors' Employees" [58]; R.J. Gilson "The Legal Infrastructure of High Technology Industrial Districts: Silicon Valley, Route 128, and Covenants not to Compete" [59]; C.M. O'Malley "Covenants Not to Compete in the Massachusetts Hi Tech Industry: Assessing the Need for a Legislative Solution" [60]).

ו

אב. ישאל השואל, אם תיתכן יכל הגבלה תוקף תעיסוק מבכל אך למעבים שמהם יש למעביד "אינטרס לגיטימי". מה אתך יש בתניות אלה, שבן בתוך זובכל מבן האינטרס הלגיטימי או ה"משפך" קניינו של המעביד בלא אתך בתניה מפורשת (ראו בעניין [61], התשמיה היתה, כי עבי פיטה חוכמת מהדין המעניק לו "האינטרסים הלגיטימיים" של המעביד, אבן יהיה חשיבותן של התניות להגבלת תעסוק העיסוק, שם ואת הן אינן בזוכרו. ודאת נוסף שמעמם עיקריים (ראו"ת, אין תמיפה מלאה בין ההסה המרחבת על פי הדין הכללי ליאינטרסים הלגיטימיים" של המעביד

ז

לכן מתגנבת הסיומת לתוך ממשרת הציווי להגבלת ומשמש תפיסתן, כפיקוד כך בכל הנוגע לשיקולים של אמת, הצדקה, תום־לב ושמירה חוזה. בפרשנות אלה הדין הכללי ממצא את בתחילה ההפיתותה (חשוד (ע"א 94/86 [1]) תל־כן יש חשיבות לחציה חוזית ספורטיבי; עניין, לחציה חוזית חשיבות "דואיניות". ומכוחה ניתן להרשות מה נחשב בציני הצדדים בשוק מסחרי או כרשיעה לקחות או ב"שיקולים לרשיעה" אחר, החשיבות שהם מייחסים לכך, בידיעת הידע שהיה להם של גב' ומדיניות התגבלה (ראה בייטר [בפרק ו' לעיל], בעמ' 189).

ב. הדיונים

עת תניות המגבילות את חופש העיסוק בשבר לאינטרסים הלגיטימיים של הצדדים בהגדרת את "יחקות הביטחון", ועל־כן הן כעולות בקנה אחד עם לחוק החוזים (חלק כללי), תוך התחשבות במבחן (ב לחוק החוזים (חלק כללי)). תניה המגבילה את חופש העיסוק בגדרי האינטרסים הלגיטימיים של הצדדים היא הקשה, היקף הנשוא זכאי לכל הפחות הגיונית בזמן חוזה חוזה. פרשנות שלה משמרת שאלות סבוכות בכל שהדבר נוגע להכשרה "האינטרסים הלגיטימיים" של המעביר ומהנגה עליה, שאלות אלה אינן מתעוררות בשוק. ולא אביא כאן כל עמדה. אציין רק זאת, כי לעתים מתעוררת השאלה, אם בית־המשפט רשאי לעשות את היקפה של ההגבלה על חופש העיסוק בדי להעמידה בדרישות הסבירות המידתיות: כך מוכ בית־המשפט בפועה שלפנינו באפשרו הגבלה ללא פיצוי ובהעדיפו אותה על שמחתיעשי חדישים. בית־המשפט יעשה כן, (ראה בפרשת [בפרק ו' לעיל], תוך שימוש בכללי הפרשנות. "חוזה ושיתן לפירושים שונים, פירוש המקיים אחד עדיף על פירוש שלפיו הוא בטל" (סעיף 25(ב) לחוק החוזים (חלק כללי)). אכן, מחוקה היצה כי תכליתו של הוראה חיצה שחופש העיסוק של המעביר מהגבל בדי דואינטרסים הלגיטימיים של המעביר. אם ניתן להגשים תזקה זו – בהתחשב בחזקה האחידות הבאיסור רשת הצדדים, כפי שהוא עולה מהחוזה (ראה ע"א 94/4606 [עיין שם ב' שמגר פ"ד מח(5) 573, 588] – באמצעות לשון החוזה, ביתי המשפט יעשה כן. בעניין זה ניתן, בהקרה מתאים, להסכיר לשון כללים על־פי ההכללה המוגמת בישראל. באופן עיוני מתפרש בחלה אך על "האינטרסים הלגיטימיים" של המעביר. אך מה חדין אם כללי הפרשנות אותם ממפיקים להגיל את הוראה מהבלהה? במקרה זה בית־המשפט רשאי להעשיר את ההגבלה על חופש העיסוק בגדרי המידתיות או המבחנות, ניתן בדרך של "הפרדה" בין החלק הבטל לחלק החוקי (ראה [בפרק ו' לעיל] לחוק החוזים (חלק כללי)), אך גם בהיעדר אפשרות להפריד – ובהתאי לפגיעה (פגיעות (4) ו"א לחוק החוזים (התרופות בשל הפרת חוזה), תשל"א־1970) – רשאי בית־המשפט להעביל את היקפה של ההגבלה כדי מידתה הראויה (ראה ע"א 91/4191 [בפרק ו' לעיל], בעמ' 469). "אם קיבל על עצמו אדם ויתור־בדת שעבירה שעבירה על סוד מסחרי של אחר

התנתקלות המבקר מדיין, אין מניעה להמשכה והתאפשה ליחסיות מסוי שמאיפשרת (ראו סעיף 8(ב) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984, בע"מ 8/84 [ד"י 1/84], בעמ' 808).

30. לעתים קרובות מתבקש בית המקרים שלפנינו שר"ים, לדוב יש במתן צו רביניים כדי להגשים במשפט מלא, שכן רצו המזמי עשוי לחיות בחלקי התקופה המבוללת. מבאן התעוררות בקשות מרובות רבה בתחום זה. שר הבינים אל לו לחזות בלבד, ועליו לתחום מוחשם לאינטרסים הלגיטימיים של המעביד. כך, למשל, רצו לא יעמוד העסקת העובד על־ידי המעביד החדש, אך יאסר עליו מסירת עדות מסחרים ורשימת לקוחות (ראו [27] (1991) *Lansing Lundy Ltd. v. Kerr*), פישה אחרת זו מתבקשת, בין השאר, מהאופי של חופש העיסוק כזכות חוקתית (ראו סעיף 3(ב) לחוק יסוד: חופש העיסוק [שם]). תיזמתו של המעביד תרא בהשיעד המיוחדים שלו יכנה, אם יתברר בסופו של יום, כי הגבלת חופש העיסוק הנזה על ד"ראינטרסים הלגיטימיים" שלו.

ג

מדיניות ציבורית

31. בעוד שעבור לאינטרסים הפרטיים של הצדדים שלפנינו, כן היאני שנשכיב את עיקרי דבריי, את עמדתי ביחס לסכסוך בארצנו המיוחסיות האלה: ראשית, תניה בין מעביד לעובד המגבילה את חופש העיסוק של העובד לאחר סיום עבודתו בלא להגן על "אינטרסים לגיטימיים" של המעביד, הרא בטלה בהחלה מהרת אם "יחסת הציבור" מהרת. "האינטרס הלגיטימי" של המעביד – הגנתן חוקף להניה המגבילה את חופש העיסוק של העובד – הרא האינטרס הקנייני" או "ענין קנייני" של המעביד בסודותיו המסחריים ובמידעת לקוחותיו (עד כמה שהיא מהימנים). רשימה זו איה סגורה, ובקביעתה של רשימת "האינטרסים הלגיטימיים" יש להתחשב בהיסוי האפון שבין עובד למעביד, בחילופי המפתחי הראויים וכחובת תום־לב החלה בקשרים שבין עובד למעביד; שלישית, תחולת הניתנת ל"אינטרסים הלגיטימיים" של המעביד אינה פוחלטת. היקפה נקבע על־פי מבחנים של סבירות יסיחתית, ומתחשבים בסוגיות, בתחיסת ובמהות של ההגבלה. (ביטויים, בכלל, אין למעביד "אינטרס לגיטימי" שעובדו לא יתחרה בו לאחר סיום עבודתו. על־כן תגבלת חופש העיסוק של העובד המבשיעה אך את האינטרס של המעביד שיעובדו לא יתחרה בו ("אי־התחרות בשלעצמה") מעדת את תקנת הציבור. בשלותה של הגבלה זו בהשעת מהיעד "אינטרס לגיטימי" ביטודה, ועל־כן, בכלל, אין מקום כלל לבחון את סבירותה או את מידתיותה של אותה הגבלה.

ד

32. ההשחיה העובדתית שבמקרה זה נבחנת מבחינת המבניה המשפטית כפרשה זה, היא זו שנקבעה על־ידי בית המשפט המחוזי, על־פיה, הבעיה המשפטית האחת הניצבת

בסעיף חיתה אם הסר המשיב את חובתו כלפי המערערת מהתקשרותו עם רפא"ל, לרבות ההשובה של שאלה זו היא שלילית.

א

14. מכוח התחובה שהוטלה על ידי המשיב בפרשת רפא"ל המשיב לא חסר את חובתו שלא לעשות שימוש בידיעה הלקוחית של המערערת. המשפט לכך הוא כי לא חובת כי המשיב פגה לרפא"ל בידיעתו, ומכילא אין ליחוס בהתקשרות העתידית ביחס לביצוע תעצאה של השימוש ברשימת לקוחותיו של המערערת. אכן, החובה שהוטלה על ידי המשיב היא חובתו שלא לנהוחות במערערת. התחייבותו זו של המשיב שלא לתחרות במערערת היא התחייבות יבילוסית (ראו סיסקה אז לעיל). זו התחייבות של "אי־תחרות כטלעצמה". בניין שנית (ראו סיסקה ו לעיל) בהתחייבות זו:

ב

> "המבקש בתחייב בזאת שלא לתחרות בבית [המערערת – א' ב'] בין במישרין ובין בעקיפין, בין בשמירותו כמנהל בית זבין שלא, ככל שתהא בתחרות הגיל משום נזק לעסקיה של בית בפעילות, פשיטות ומבצעת שיהיה לבית כתובות לאביר ראוי בל שם אתר בו יקרא בית זה בעתיד. בן מתחייב המנהל שלא לעשות כל פעולה שתסכל, תסקל או תפגע בקשריה של בית עם לקוחותיה".

ג

התחייבות זו – על־פי פרשנותה לפי לשונה והגליחה – ביעדה למנוע של המערערת מפני תחרות "יהלי שבות". באשר בקשה המערערת למנוע על עצמה מפני פגיעה בקניינה, היא עשתה כן במסגרת התחייבות נוספת שפליה וחתם המשיב, הנה "התחייבות לשמירת סודיות", שלשונה התחייב המשיב לשמור בסודיות מוחלט שעשוי להגיע לידיו במסגרת העסקתו. אכן, התחייבותו של המשיב שלא להתחרות במערערת – זו התחייבות היחידה שהוצגה על־ידי המשיב – אינה פגעה על אינטרס יקניני או יסודי קנייני של המערערת, היא אינה פגעה על יאינטרס לגיטימי של המערערת. היא נועדה את "תקנת השיבור", ועל־כן יש להתבריו על בשלותה. כל שבקשה המערערת להבטיח לעצמה היא הגנה מפני תחרות, זאת היא אינה רשאית לעשות, שכן הסיעות כזו פגעה את "אינטרס הציבור". לעניין זה אין כל חשיבות למבוקשה או למידתיותה של התחייבות שנטל על עצמו המשיב. אין מקום לבחון אם הגבלה לשנתיים עשר חודש היא סבירה או בידיעת. התחייבות בולה בטלה היא ומבוטלת.

ד

14. עד כאן עסקנו בהתחייבותו של המשיב שלא להתחרות במערערת. מה באשר להתחייבות הנוספת שנטל על עצמו לשמור בסודיות כל מידע שעשוי להגיע לידיו במסגרת העסקתו? לעניין זה יש לדחות את טרונדת של המערערת, ולו מן הטעם כי לא הוכח קשר סיבתי בין הפרת התחייבות לבין נזקה של המערערת. אכן, גם אם בהשיחה שהתה בהילקוחה הפר המשיב את התחייבותו. הרי הפרה זו לא גרמה

ה

ו

להערעה כל צדק, שכן לא הוכח כי בשגגות שמנתה שישר החודשים שלגביהם התבלה התסתיימות שובללו התקשורות בין המשיב לבין אותם לקוחות. די בכך כדי להחזיר את עתירתו של המערער למנהל. מכיוון שכך, אין לי צורך לדון בשאלה אם הנבלה חיקי התחייבות שלא לעשות שימוש במידע שהגיע לידיו במסגרת העסקתו, היתה מבוזה ומוחזקת. לעניין זה מקובל עלי כי בפסיקת הנזיקין מתוך זה הינו מתוך מודי מלכתי להשמה בפסגות יהאתמרסים דלגיטימיים של המעביד. אך חוסם חיקף התחנה הוא מדוחי ומבורר שאלה זו אינה עשוי כלל ועיקר. די אם נעיין, בלא להכריע בדבר, כי יש מקום לטענת כי חיקפה של התחייבות זו בנסיבות העניין אינה מבוזה ואינה מידתית. עניין לנו בתחום המוסכים. זהו תחום ייצפי. התמחותיות הפרטיות בתחום זה הן רבות. חוך חודשים מספר מטיבה הטבישות הלא ייכר. על רקע זה יש מקום לטענה כי תקופה של שמונה עשר חודשים היא ארוכה מדי. אכן, כוכן היתה לבחון אם בתחום מסמחה זה – שבו אי־נוחות ומיומנות לתקופה כה ארוכה עשוי לגרום קשות בנושי העבודה – אין נדרשת גישה מחמירה ביותר. אך, כאמור, דבר זה איני מחייב הכרעה בעניינו זה, ואשאיר בעריך עיון.

סיכומו של דבר, אנו מקבלים הערעור של הנשיא ומבטלים את תוכח הנשיאים שלו למערערת בנוגע להתקשרות עם השו"ל. אנו דוחים את עתירתו של המעיזיזה ואת עתירות של המשיבה. כן אנו דוחים את עיקור המשיב מעל תפקידו כמנהל מיוחדת. בנסיבות העניין תישאה המערערת בהוצאות המשיב בסכום כולל של 15,000 שיית.

השופטת ת' שוהם

אני מסכים.

השופטת א' ריבלין

אני מסכים.

הוחלט כאמור בפסק־דינו של כבוד הנשיא ברק.

ניתן היום, כ"ו באב תשנ"ו (30.8.1996).